

KNOW
YOUR
Rights!

“Znaj swoje prawa!”
Przewodnik TGEU dla osób trans w UE

Wszystkie osoby, które mieszkają, pracują, lub starają się o azyl w Unii Europejskiej (UE) mają prawa, które wszystkie kraje UE są zobowiązane chronić. Dotyczy to także osób trans.

Czy znasz swoje prawa?

www.tgeu.org/EU-law

KNOW Your Rights!*

Znak firmowy wydawcy

Autorstwo | Noah Keuzenkamp

Redakcja | Daniel Moure

Data | czerwiec 2016

Z podziękowaniami dla | Richard Koehler, Boglarka Fedorko

Oprawa graficzna | www.bernoh.de

Wszystkie prawa dozwolone | Transgender Europe

Tłumaczenie | Zofia Jabłońska na zlecenie Fundacji Trans-Fuzja

Korekta | Wiktor Dynarski

www.transfuzja.org

TGEU

Transgender Europe

Kiefholzstraße 2

12435 Berlin

Germany

www.tgeu.org

“Znaj swoje prawa!”

Przewodnik TGEU dla osób trans w UE

Zawartość

Znaj swoje prawa...	
...gdy pracujesz lub szukasz pracy w UE	4
Znaj swoje prawa...	
...gdy nabywasz dobra lub usługi w UE	6
Znaj swoje prawa...	
...jeśli padłaś_eś ofiarą przestępstwa z nienawiści na terenie UE	8
Znaj swoje prawa...	
...jeśli jesteś uchodźczynią_cą lub wnioskujesz o azyl na terenie UE	10
Co możesz zrobić...	
...gdy twoje prawa zostały złamane?	13
Więcej informacji	15

Znaj swoje prawa...

...gdy pracujesz lub szukasz pracy w UE

Jako osoba trans masz prawo do bycia niedyskryminowanym_ą w miejscu pracy lub gdy szukasz pracy.

Masz prawo do ...

- **Ubiegania się o pracę** | Ubiegania się o wybraną pracę, bez dyskryminacji; weryfikacji swojego zgłoszenia i odbycia rozmowy o pracę bez dyskryminacji, bez molestowania, molestowania seksualnego, bądź gorszego traktowania w jakiegokolwiek formie.
- **Środowiska pracy wolnego od dyskryminacji** | Pracy bez dyskryminacji, molestowania, szykanowania lub nierównego traktowania przez osoby współpracujące i przełożone.
- **Utrzymania pracy** | Nie możesz zostać zwolniony_a, nieprzyjęty_a do pracy lub nieawansowana_y z powodów twojej transpłciowości, ani żadnych inny przyczyn z nią związanych, przechodzenia tranzycji, czy poddania się operacjom korekty płci.
- **Takiej samej godnej płacy** | Otrzymywania takiego samego wynagrodzenia jak inne osoby z takimi samymi kwalifikacjami.
- **Takich samych warunków pracy** | Pracowania w takich samych warunkach jak inne osoby, w tym takiej samej liczby dni urlopowych i godzin pracy oraz takiego samego dostępu do urządzeń niezbędnych do pracy, na przykład toalety.

- **Wstąpienia do związku zawodowego** | Wstąpienia do związku zawodowego lub innej organizacji zawodowej bez dyskryminacji.
- **Szkoleń i podnoszenia kwalifikacji** | Takiego samego dostępu do związanych z pracą szkoleń i edukacji.
- **Świadczeń socjalnych** | Otrzymania ubezpieczenia społecznego i innych świadczeń, takich jak renta, zasiłek, odszkodowanie za wypadek przy pracy i renty z tytułu choroby zawodowej, oraz renty z tytułu śmierci partnera_ki i renty rodzinnej w takim samym wymiarze jak inne osoby zatrudnione.

Przykłady – Niezgodne z prawem jest, jeśli ...

- Nie zostałeś_aś zaproszona na rozmowę o pracę, bo jesteś osobą trans.
- Zadawano ci podczas rozmowy o pracę pytania o operacje korekty płci lub sugerowano, że klienci mogą mieć problem z osobą trans.
- Nie wolno ci korzystać z właściwej w twoim odczuciu siebie toalety lub nosić ubioru służbowego zgodnego z twoją tożsamością.
- Osoby pracujące z tobą, o podobnych kwalifikacjach są traktowane lepiej, np. więcej zarabiają.
- Twój szef opowiada żarty o osobach trans, które powodują, że czujesz się niekomfortowo lub molestowany_a.

Znaj swoje prawa...

... gdy nabywasz dobra lub usługi w UE

Dobra i usługi to wszystkie rzeczy, za które musisz zapłacić, takie jak:

- rzeczy sprzedawane i wystawiane na sprzedaż w sklepach, restauracjach, hotelach i sklepach on-line, np. odzież lub jedzenie,
- usługi mieszkaniowe, np. wynajem,
- transport, np. kupowanie biletów lotniczych albo zamawianie taksówki,
- usługi zdrowotne, np. ubezpieczenie zdrowotne i służba zdrowia,
- ubezpieczenia, np. od odpowiedzialności cywilnej i ubezpieczenie zdrowotne usługi bankowe, np. założenie konta w banku,
- usługi, za które płacisz państwu, np. wydanie nowego paszportu.

Masz prawo ...

- **Kupować bez dyskryminacji** | Nabywać dobra i usługi w sposób wolny od dyskryminacji, molestowania, molestowania seksualnego lub gorszego traktowania przez sprzedawców oraz inne osoby kupujące.

- **Używać bez dyskryminacji** | Używać nabyte dobra i usługi oraz cieszyć się nimi bez dyskryminacji, molestowania, molestowania seksualnego lub gorszego traktowania przez sprzedawców bądź inne osoby.
- **Do informacji i pomocy** | Otrzymać takie same informacje, pomoc i wsparcie w procesie zakupu dóbr i usług jak inne osoby.
- **Do takiej samej ceny** | Płacić nie więcej niż inne osoby za takie same lub podobne dobra i usługi.
- **Do takich samych warunków zakupu** | Otrzymać takie same warunki obsługi jak inne osoby (np. takie samo ubezpieczenie, opłaty, gwarancję).

Przykłady – Niezgodne z prawem jest, jeśli ...

- Obsługa restauracji, w której spożywasz posiłek, opowiada niestosowne żarty lub wypowiada komentarze, które sprawiają, że czujesz się niekomfortowo.
- Obsługa sklepu odmawia ci pomocy, gdy kupujesz ubrania.
- Odmówiono ci dostępu do przebieralni lub pryszniców na siłowni.
- Odmówiono ci refundacji świadczenia zdrowotnego, w przypadku gdy takie samo lub podobne świadczenie jest refundowane dla osób, które nie są trans.
- Nie możesz założyć konta w banku, ponieważ twoje dokumenty nie są zgodne z twoją ekspresją płciową.

Znaj swoje prawa...

...jeśli padłaś_eś ofiarą przestępstwa z nienawiści na terenie UE

Masz prawo do niedyskryminacji z powodu bycia osobą trans, kiedy składasz zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa na policji lub do innego organu. Masz również prawo do szczególnego wsparcia i ochrony, jeśli przestępstwo zostało popełnione przeciwko tobie z powodu twojej tożsamości płciowej.

Zawsze masz prawo do...

- **Wsparcia dla ofiary przestępstwa** | Skorzystaj z dostępnego wsparcia dla ofiar przestępstw – psychologicznego, wsparcia w traumie, dostępu do schronisk, pomocy prawnej oraz porad dotyczących finansowych i praktycznych aspektów sprawy, niezależnie od tego, czy zamierzasz zgłosić przestępstwo na policję.

Jeśli zgłosisz przestępstwo na policję, masz prawo do...

- **Informacji** | Otrzymywania jasnych informacji w języku, którym się posługujesz o tym jak zgłosić przestępstwo, jaka będzie procedura i do jakiego wsparcia jesteś uprawniony_a.
- **Bycia na bieżąco** | Otrzymywania bieżących informacji w twojej sprawie, np. czy akt oskarżenia trafi do sądu
- **Bycia wystuchaną_y** | Powiedzenia policji i/lub sądowi osobiście, co się stało.

- **Prawnika** | Posiadania prawnika podczas przesłuchania i w sądzie.
- **Odwołania** | Odwołania się, jeśli zapadła decyzja (w formie postanowienia lub wyroku, bądź jakiegokolwiek innej) o nieściganiu lub niekaraniu sprawcy.
- **Wsparcia finansowego** | Otrzymania bezpłatnej pomocy prawnej, zwrotu wydatków i decyzji o odszkodowaniu
- **Ochrony** | Ochrony przed sprawcą oraz niewidzenia i nierozmawiania z nim.
- **Szacunku** | Bycia przesłuchaną_y m w sposób nienaruszający twojej godności, przez osobę wybranej przez ciebie płci.
- **Prywatności** | Ochrony prywatności w sądzie i w mediach, w tym informacji o twojej tożsamości płciowej.
- **Specjalnego wsparcia** | Otrzymania dodatkowego wsparcia i ochrony, jeśli padłeś_aś ofiarą przestępstwa transfobicznego lub motywowanego innymi uprzedzeniami.

Przykłady – Niezgodne z prawem jest, jeśli ...

- Jesteś dyskryminowany_a przez policję podczas zgłaszania przestępstwa.
- Jesteś pytana_y przez policję o tożsamość płciową lub wygląd fizyczny, mimo że nie ma to związku ze sprawą.
- Nie dostajesz tłumacza_ki, mimo że go_jej potrzebujesz, lub policja odmawia przyjęcia zgłoszenia, ponieważ nie jesteś obywatelem_ką danego kraju.
- Odmówiono ci możliwości skorzystania ze schroniska, ponieważ jesteś osobą trans.

Znaj swoje prawa...

**...jeśli jesteś uchodźczynią_cą lub
wnioskujesz o azyl na terenie UE**

Wszyscy azyłanci w UE mają prawo do ...

- adekwatnego standardu życia
- dostępu do ochrony zdrowia, w tym zdrowia psychicznego
- mieszkania, pożywienia i ubrań, lub pieniędzy, żeby je nabyć
- pokrycia kosztów codziennego utrzymania
- dostępu do edukacji, jeśli są w wieku szkolnym
- dostępu do zatrudnienia, jeśli pozostają bez decyzji powyżej 9 miesięcy
- przebywania ze swoją rodziną
- niebycia zatrzymanym_ą tylko ze względu na fakt ubiegania się o azyl
- pomocy tłumacza
- bezpłatnej informacji prawnej
- kontaktu z UNHCR i organizacjami oferującymi wsparcie
- pomocy prawnej i reprezentacji (przez prawnika)
- odwołania od negatywnych decyzji
- bezpłatnej pomocy prawnej podczas odwołania
- pozostania w kraju aż do zakończenia procedury

Wszyscy uchodźcy UE mają prawo do ...

- zatrudnienia
- edukacji
- zakwaterowania
- świadczeń socjalnych
- usług zdrowotnych
- przebywania ze swoją rodziną
- prawa pobytu
- dokumentów umożliwiających przemieszczanie się
- informacji o przyznaniu lub nie statusu uchodźcy

Będąc osobą trans ubiegającą się o azyl, masz prawo do ...

- **Należytego zbadania sprawy** | Należytego zbadania wniosku, jeśli byłeś_aś prześladowany_a w kraju pochodzenia z powodu bycia osobą trans lub prawdopodobne jest, że padniesz ofiarą prześladowań, jeśli wrócisz do kraju pochodzenia. Prześladowanie z powodu bycia osobą trans może być kryterium do nadania statusu uchodźcy.
- **Wsparcia i czasu** | Zakwalifikowania do przyznania 'specjalnych gwarancji proceduralnych', co oznacza, że należy ci się więcej czasu i pomocy przy składaniu wniosku.
- **Prywatności** | Nieujawniania informacji o twojej transpłciowości
- **Zgody na procedury medyczne** | Nieprzeprowadzania zabiegów medycznych bez twojej zgody i 'ustalania' twojej płci czy tożsamości płciowej za pomocą takich procedur

- **Wrażliwości na kwestie płci** | Wymagania, aby przesłuchania i inne procedury były wrażliwe na kwestie płci, np. abyś mógł/mogła wybrać płeć osoby przesłuchującej.

Przykłady – Jeśli starasz się o azyl, niezgodne z prawem jest...

- Uznanie twojej trans-tożsamości za nieistotną dla sprawy.
- Przesłuchiwanie cię przez osobę transfobiczną lub niewrażliwą na kwestię osób trans.
- Nakazanie ci powrotu do kraju pochodzenia i 'ukrywania' swojej tożsamości płciowej.

Co możesz zrobić...

...gdy twoje prawa zostały złamane?

Jeśli uważasz, że byłeś_eś dyskryminowany_a lub twoje prawa zostały naruszone z powodu tego, że jesteś osobą trans, może zrobić następujące rzeczy:

■ Zbierać informacje

Zachowuj lub nagrywaj informacje o istotnych dla sprawy zdarzeniach, np. zapisuj szczegóły jak najszybciej to możliwe, zbieraj dane kontaktowe od świadków, zachowuj istotne dokumenty, takie jak e-maile czy listy.

■ Prosić o wsparcie

Skontaktuj się z lokalną organizacją działającą na rzecz osób trans (np. Fundacją Trans-Fuzja w Polsce), LGBTI lub inną pomocową organizacją pozarządową, krajowym organem równościowym, np. rzecznikiem praw obywatelskich lub TGEU, aby otrzymać wsparcie i dowiedzieć się, co możesz zrobić.

■ Dowiedzieć się więcej

Dowiedz się więcej o swoich prawach – niezbędne informacje znajdziesz w Przewodniku Aktywisty po prawie UE TGEU i innych materiałach na www.tgeu.org/EU-law. Odwiedź również stronę Fundacji Trans-Fuzja – www.transfuzja.org

■ Zgłosić zdarzenie

Zgłoś incydent do krajowego organu do spraw równego traktowania lub biura rzecznika praw obywatelskich, które są organami powołanymi w celu ochrony i udzielania wsparcia ofiarom dyskryminacji. Zgłoś go również organizacjom działającym na rzecz praw osób trans i innym organizacjom pozarządowym udzielającym wsparcia, które zbierają informacje o przypadkach dyskryminacji oraz TGEU. Aby zgłosić incydent Fundacji Trans-Fuzja, napisz na adres kontakt@transfuzja.org. Możesz także zgłosić zajście na policję.

■ Złożyć skargę

Złóż skargę do organizacji lub osób, które cię dyskryminowały. Pomoc w złożeniu skargi możesz uzyskać od wpierającej organizacji pozarządowej, zaufanego prawnika_czki, krajowego organu ds. równego traktowania albo TGEU. W złożeniu skargi może również pomóc ci Fundacja Trans-Fuzja. Skontaktujesz się z nią pod adresem kontakt@transfuzja.org.

■ Podjąć kroki prawne

Możesz powziąć kroki prawne i dochodzić swoich praw przed sądem i otrzymać odszkodowanie. Miej świadomość, że w większości państw czas do wejścia na drogę sądową jest ograniczony (np. nie później niż 3 miesiące od zdarzenia). W podjęciu odpowiednich kroków może pomóc również zespół prawni Fundacji Trans-Fuzja. Skontaktujesz się z nim pod adresem prawnik@transfuzja.org.

Więcej informacji

Więcej informacji znajdziesz na: www.tgeu.org/EU-law oraz www.transfuzja.org

Fundacja Trans-Fuzja udziela wsparcia psychologicznego i prawnego również w przypadkach dyskryminacji, zarówno osobom przebywającym w Polsce, jak i za granicą. Aby skontaktować się z psychologiem, napisz na adres psycholog@transfuzja.org. Nasz zespół prawny czeka na Ciebie pod adresem prawnik@transfuzja.org. Jeśli poszukujesz organizacji trans i LGBTI w innych krajach, które mogą Ci udzielić wsparcia, odwiedź www.tgeu.org/about/#members

Aby otrzymać wsparcie dla uchodźców_czyń, bądź osób poszukujących azylu, odwiedź www.oraminternational.org lub napisz e-mail help@oraminternational.org. W Polsce działa kilka organizacji pomocnych w kwestiach azylu, z którymi pomoże Ci się skontaktować Fundacja Trans-Fuzja.

Aby zgłosić przypadki dyskryminacji oraz aby uzyskać wsparcie i porady dotyczące spraw sądowych na szczeblu europejskim, skontaktuj się z TGEU pod adresem e-mail: richard@tgeu.org

TGEU nie udziela wsparcia w sprawach indywidualnych. Może natomiast przekazać kontakt do krajowych organizacji działających na rzecz osób trans lub innych organizacji pozarządowych, które takiego wsparcia udzielają.

KNOW Your Rights!

“Znaj swoje prawa!”
Przewodnik TGEU dla osób trans w UE

Ministry of Education, Culture and
Science of the Netherlands

Life changes the world

TGEU
Transgender Europe
Kiefholzstraße 2
12435 Berlin
Niemcy
www.tgeu.org

Publikacja powstała przy finansowym wsparciu Open Society Foundations, Rządu Holandii i Programu Unii Europejskiej Równość i Obywatelstwo. Za zawartość publikacji odpowiada Transgender Europe i w żaden sposób nie odzwierciedla ona poglądów Komisji Europejskiej, Open Society Foundations czy Rządu Holandii.

Publikacja powstała z największą skrupulatnością, może jednak nie być kompletna. Zanim podejmiesz kroki prawne, zalecamy skorzystanie z pomocy prawnej. Jesteśmy otwarci na konstruktywną krytykę, komentarze, pytania i sugestie ulepszeń treści publikacji, które możecie zgłaszać mailowo na adres noah@tgeu.org

